

КОНТИНЕНТАЛНИ ДОРУЧАК У БЕОГРАДУ

Разбијањем локалних оквира у којима се кретао у својој четрдесет четири године дугој традицији и концептуализовањем „традиционалне ликовне смотре“ као међународне изложбе, 45. Октобарски салон, *Континентални доручак, Београд*, отворен је почетком септембра и трајао је до краја октобра 2004. године. Постављен у више излагачких простора, галеријских (Музеја „25. мај“, Културног центра Београда, УЛУС-а и ФЛУ), као и алтернативних – адаптираних за изложбене потребе (Јавног купатила „Београд“ и Планетаријума), Салон је приказао актуелну уметничку продукцију домаће и иностране сцене.

Много новина карактерише 45. Октобарски салон. Пре свега, интернационализација ове традиционалне манифестације на којој се увек представљала искључиво уметничка сцена Србије. Одређивање ове, за српску уметност врло значајне изложбе као међународне битно је „због размене идеја, пројеката, ставова и гледишта, заједничких истраживања понашања у култури која је у основи европска“, што је истакао Гералд Мат, директор Kunsthalle у Бечу и председник жирија 45. Октобарског салона. Важно је акцентovati да је реч о културама које су у основи истородне, али се манифестују на различите начине. Вечити сукоб између локалног и универзалног, односно глобалног,

који карактерише наш (балкански) простор (у његовим и/реалним географским димензијама) вероватно потиче и од често навођеног одређења Балкана као простор-антитезе ткиву Континента, или међузоне која одише двополношћу. Бежање од „ближег“ Истока ка „даљем“ Западу постало је флоскула за типично „балканско“ понашање. Неодређеност у избору стране којој би се требало приклонити изазива и неодлучност у дефинисању уметничког понашања, као и бојажљиво прихватање новог, другог/другачијег уметничког мишљења. Локално је прерасло у глобално и изазвало страхове и стрепње конзервативне струје наше стручне јавности. Сукоб између старог и новог, познатог и другачијег, прихвата се као клише „модерног“ доба.

Избор и позив (ино)страном историчару уметности да конципира 45. Октобарски салон уследио је као нормалан след у трансформативном процесу. Као посматрач са стране, из земље са сличним историјским наслеђем, са искуством препознатљиве традиције, Анда Ротенберг, реномирана историчарка уметности из Пољске, осмислила је изложбу неутрално и без оптерећења локалним вредностима. Реципрочним избором домаћих и страних уметника, познатих и мање познатих, повезала је њихове дивергентне позиције и успоставила дијалог међу њима. У

Сл. 1 Вим Делвоа – *Мермерни подови* и Микеланђело Пистолето – *Жена која чучи*
Fig 1 Wim Delvoe – *Marble Floors* and Michelangelo Pistoletto – *A crouching woman*

овој прилици није реч о суочавању, већ о заједничком представљању, које је нашој средини било изузетно потребно. Ревизијски карактер ликовне манифестације је трансформисан у објективно сагледавање, тумачење и представљање актуелних уметничких токова унутар и ван граница СЦГ. Тема *континенталног доручка* је повезала уметнике са различитих полова, сугеришући трајну и бесконачно идиличну идеју заједнице, групе, „породице“, као прималног крика у уопштавању, уобличавању, именовању заједничког циља – идентификовања порекла и његовог означавања. Било да је реч о храни (материјалној или духовној) или понашању (општем), питање генетске атрибуције или

квалификације у домену уметничке праксе јесте питање откривања „шестог чула“ у овој сфери реалног живота. Српска варијанта *континенталног доручка* је понудила, боље рећи сервирала, бескомпромисно сагледавање актуелног искуственог дела човековог постојања. Не би требало да се ико оптерећује оним што је прошло, али ни оним што чини садашњи тренутак, никако оним што тек треба да се догоди. Отуда питање: чиме се онда инспирисати?

Музеолошке карактеристике изложбених простора 45. Октобарског салона огледају се у њиховом прилагођавању и дотеривању за потребе презентације актуелне уметничке продукције; без обзира на њено порекло,

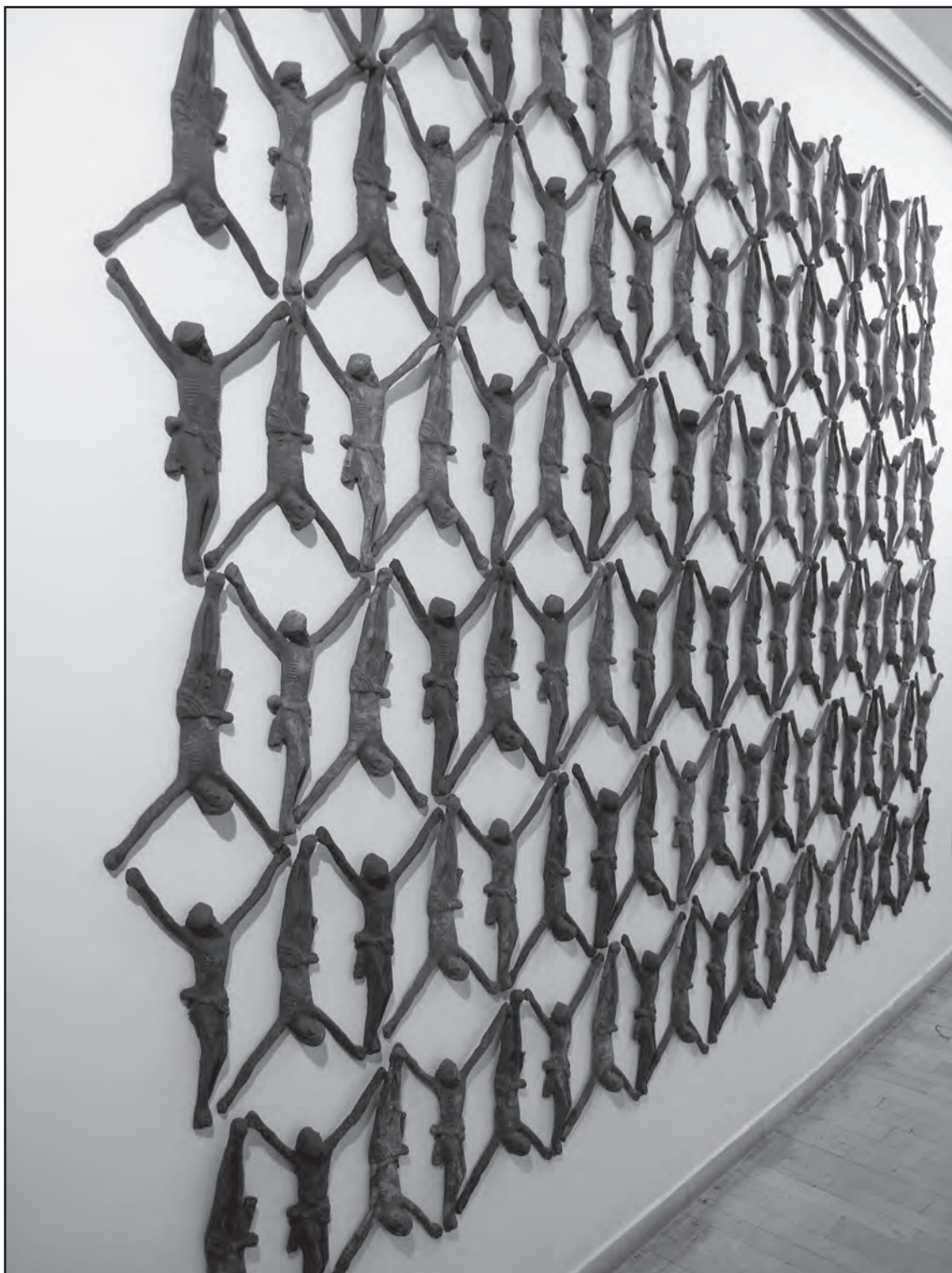

Сл. 2 Кристијан Болтански – *Титови архиви*
 Fig 2 Christian Boltanski – *The Archives of Marshal Tito*

али имајући у виду њен садржај и техничке потребе представљања, односно излагања. Ре-конструкција простора који су изабрани да представе радове шездесет уметника из Србије и Црне Горе и осталих делова читаве Европе подразумевала је студиозно испитивање и архитектонско осмишљавање презентације излагачког материјала. Музеј у музеју, градилиште снова (неопходан услов за презентацију савременог уметничког дела), лавиринтски организован простор показали су се као неопходни елементи у организовању изложбе. Адаптабилност одабраних простора оцењена је од стручне јавности као једина ваљана карактеристика 45. Октобарског салона. Одсуство критичког

става иницира постављање питања: Да ли је могуће да је људско око у стању да памти само физички конкретне промене?

Изложба *Континентални доручак, Београд* подељена је у шест сегмената: *Сећање, Ниво конзумирања, Око стола, Традиција у процесу транзиције, Комуникација и Идентитет*. Ова поглавља су условила и избор излагачких простора. Њихов садржај је диктирао изложбену поставку. *Сећање* у „Музеју 25. мај“, *Идентитет* у галерији ФЛУ, *Комуникација* у Јавном купатилу, *Традиција ...* у галерији УЛУС-а. Међутим, први услов су поставила дела уметника, у ствари већина њих, јер су нека настала као *site specific* пројекти. Сећања

Сл. 3 Егле Ракаускајте – *Распећа од чоколаде*
Fig 3 Egle Rakauskaite – *Chocolate Crucifixies*

Сл. 4 Милена Гордић – *Ваздушна линија*
Fig 4 Milena Gordić – *As the Krow Flies*

Кристијана Болтанског, Марине Абрамовић, Пјотра Укланског, Лидије Антанасијевић примери су директног утицаја историјског наслеђа, на које се уметничко стварање ипак најчешће позива, и његове симболике. Конзумеризам Микеланђела Пистолета, Вима Делвоа, Мирослава Балке, Бориса Михајлова и Иље Кабакова најчешће се везује за цивилизацијски ток и неоспорне привилегије које он собом носи. Уколико се поставе око стола Андреј Филипов, Далибор Мартинис, Драгољуб Раша Тодосијевић, Кадер Атија, Влатко Гилић, Анри Сала или Франц Пург, могуће је сагледати разноврсност „кулинарских“ вештина локалне традиције помешане са њиховом симболичком улогом. И традиција пролази кроз различите трансформације, па су се радови Данице Дакић, Јохена Герца, Космина Градинаруа, Јоханеса Карса, Дејментаса Наркјевичијуса, Јоане Рајковске, Милете Продановића и Дејана Калуђеровића усмерили на истраживање различитих нијанси промена, које се, ипак, све завршавају поражавајућим исходима. У комуникацији са Егле Ракаускајте, Езром Ерсен, Владаном Радовановићем и Драганом Жаревац може се сазнати какав је духовни простор савремене заједнице и која су нова искуства у преношењу информација. Одговори на питања о идентитету – који може бити лажан, скривен, исправан, сигуран – могу се наћи у радовима Филипе Сезар, Еве Марије Вилде, Пауле Миклошевић, Душана Оташевића, Иване Јакшић, Милана Алексића ...

„У Европи се уметност бави стварношћу. Стварност у Европи није свуда иста. За-

хваљујући томе, уметност је разнолика, као доручци“, пише Анда Ротенберг у каталогу 45. Октобарског салона. Реалност је на изложби представљена различитим медијима: сликом, фотографијом, дигиталним принтом, видеом, инсталацијом. Сви наведени медији осликавају савремени живот, реална кретања у истом окружењу, доживљена/проживљена искуства. Реалност уме да буде груба, ружна, улепшана, ангажована, болна, опомињућа, монотона. Баш као што, у неким својим облицима, то може бити и традиција.

Желимо ли да „уђемо“ у Европу и „постанемо“ (поново) њен равноправни део, једно је од најчешће постављаних питања у последње време у нашој средини. Изложба 45. Октобарског салона *Континентални доручак, Београд* први је у планираном низу догађаја везаних за пројекат истог наслова – реч је о међународном пројекту организације Средњоевропска иницијатива (СЕИ) - који је полазна тачка за развој будућих културних мрежа, и који ће почети да се реализује током 2005. и 2006. године. Циљ целокупног пројекта који је инициран на СЕИ Форуму, одржаном у Венецији јуна 2003. године, јесте да се језиком ликовних, односно визуелних уметности истражи идеја о идентитету и перцепцији „другог/другачијег“, у оквиру и ван граница Европе. Случајан избор, прихватање понуђеног или свесно укључивање у неизбежне европске токове – само су нека питања која се односе на ововремену уметност, ону коју посматрамо, представљамо и објашњавамо, ону коју живимо.